

Muzealizacija teške dediščine: koncentracijsko taborišče Ljubelj na presečišču muzeologije in študij spominov

Predstavitev doktorske disertacije v okviru predmeta *Samostojno raziskovalno delo III*

Študentka: Vilja Lukan

Mentorica: doc. dr. Saša Poljak Istenič

Somentor: red. prof. dr. Oto Luthar

Podiplomska šola ZRC SAZU

Študijski program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Kulturna zgodovina

Dogodki 20. stoletja – svetovni vojni, genocidi in drugo množično nasilje, imperializem in posledice kolonializma – so s prepletanjem zgodovine z družbenimi vedami prenesli fokus zgodovinskih raziskav tudi v raziskovanje t. i. teške zgodovine. V kontekstu socialne antropologije in muzeologije se v zadnjih desetletjih od leta 1990 posebno pozornost posveča dogodkom, ki jih skupnosti občutijo kot neprijetne oziroma boleče. Muzejsko področje se je s težko zgodovino začelo ukvarjati šele v 90. letih 20. stoletja, v zadnjih dveh desetletjih pa je vloga muzejev bolj proaktivna, začeli so se soočati tudi s težavnimi in spornimi temami. V muzeoloških študijah težavne zgodovine se je uveljavil pojem težka dediščina. Eden od načinov predstavljanja teške dediščine so memorialni muzeji. Memorialni muzeji so prostori, ki ohranjajo spomin na pretekle dogodke, hkrati pa imajo lahko pomembno izobraževalno funkcijo. Tovrstni muzeji na spoštljiv in dostojanstven način opozarjajo na grozodejstva ter s tem vzpostavljajo družbeno držo in kritičnost. Za razliko od zgodovinskih muzejev zgodovinska dejstva povezujejo z osebnimi zgodbami, ki obiskovalca peljejo nazaj v čas, k osebam in dogodkom, ki se jih memorialni muzeji spominjajo. Memorialni muzeji so danes razširjeni povsod po Evropi. Primeri, ki privlačijo obiskovalce in spodbujajo razprave, kažejo na to, da je takšna predstavitev učinkovit način ohranjanja spomina in prenosa vrednot na današnje generacije. Z uporabo obstoječih virov spodbujajo empatijo ljudi do travmatičnih zgodovinskih dogodkov in s tem skrbijo za ohranjanje spomina.

Moja študija primera se osredotoča na koncentracijsko taborišče Ljubelj, ki je delovalo med drugo svetovno vojno, v letih 1943 do 1945. Po koncu vojne je bilo to območje dolgo časa nedostopno, saj je bilo zastraženo, formalno urejanje spominskega prostora pa se je začelo šele po letu 1954. Glavni cilj moje raziskave je bila konceptualna zasnova memorialnega muzeja in

situ na območju nekdanjega koncentracijskega taborišča Ljubelj. Ker se doktorska disertacija ukvarja z muzealizacijo težke dediščine, sem v prvem delu izvedla podroben pregled literature in teorije težke dediščine ter opravila analizo primerov muzealizacije tovrstne dediščine. V empiričnem delu sem najprej oblikovala podroben zgodovinski okvir delovanja koncentracijskega taborišča Ljubelj in ohranjanja spomina nanj, pri čemer me je še posebej zanimal njegov vpliv na kolektivni spomin Slovencev ter razlogi za njegovo relativno neprepoznavnost. Na podlagi analize primerov in teoretskih izhodišč sem oblikovala konceptualno zasnovo memorialnega muzeja na območju nekdanjega koncentracijskega taborišča Ljubelj. Kot dopolnitev celostni muzejski izkušnji sem zasnovala tudi koncept izobraževalnega programa in spominske poti.